

УДК: 330.341.1

Я.В. Васьковська

ШЛЯХИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стаття присвячена обґрунтуванню шляхів інноваційного розвитку промислових підприємств. Розроблено пропозиції з підвищення ефективності інноваційної діяльності.

The article devoted to study ways of innovation development of industrial enterprises. The proposals to improve the efficiency of innovation activities are worked up.

Ключові слова: інноваційна діяльність, промислове підприємство, інформація, управління.

Головними причинами і джерелами виникнення інноваційних ідей є: потреби ринку, конкурентна боротьба на ринку, бажання одержати конкурентні переваги і максимізувати прибуток, підвищення престижу промислових підприємств; пошук вирішення проблем, які виникають під час діяльності підприємств, наслідування іншим організаціям, які впроваджують нові технології, бажання працівників покращити свою майстерність у конкретній діяльності, реалізація знань творчої особистості, поради консультантів у будь-який період реорганізації підприємств, наукові відкриття, інтернаціоналізація науки, винахідництво, інтуїтивне уявлення про те, що нововведення може поліпшити діяльність організації [1, с. 116].

Спонукальним мотивом для інновацій є зміни зовнішнього середовища, що ведуть до появи нових потреб або до нових засобів задоволення потреб, які вже існують. На успішність нововведень впливають такі чинники: наявність в організації джерела творчих ідей, ефективна система відбору та оцінки ідей нових виробів, орієнтація на ринок, перевага товару над товарами конкурентів, маркетингове ноу-хау, відповідність інноваційної стратегії меті організації, доступ організації до ресурсів, глобальна концентрація товару. У конкретному середовищі промислові підприємства намагаються першими вийти на ринок із новим продуктом (технологією), щоб отримати додаткові прибутки у вигляді інтелектуальної ренти, оскільки з дифузією інновації попит на неї зменшується [2, с. 260].

Інноваційний процес є послідовністю дій із перетворення наукової ідеї в конкретний продукт, послугу або технологію і забезпечення їх практичного використання в господарській діяльності. Цей процес спрямований на створення нових товарів (продуктів, послуг і технологій), тому цільова орієнтація і темпи здійснюваної в його рамках інноваційної діяльності істотно залежать від стану соціально-економічного середовища, в якому він здійснюється. Інноваційний процес може продовжуватися за рахунок виходу нового товару (при здійсненні деякої його модифікації) в нові для нього області застосування і на нові ринки [3, с. 194; 4, с. 381].

Україна має потужний науковий потенціал, однак кризові явища призвели до втрати попиту на наукову продукцію на внутрішньому ринку, що пояснюється падінням загального рівня інвестицій на тлі інфляції, зростанням взаємозаборогованості й переорієнтацією

економічної діяльності з реального сектору в сектор швидкоплинних фінансових операцій. Збереження наукового потенціалу та розробка інноваційної продукції в умовах структурної деформації економіки України є особливо актуальними, оскільки значна технологічна відсталість більшості вітчизняних підприємств після лібералізації економічних відносин спричинила розвиток негативних тенденцій, що монетарними заходами усунути неможливо. Вихід із кризового стану та переорієнтація економіки на сталий розвиток можливі лише за умови широкомасштабної реалізації інноваційних проектів.

Поряд із низькими обсягами фінансування науки й інноваційної діяльності важливою проблемою є деформоване співвідношення витрат на науку та інновації.

На рис. 1 наведені обсяги фінансування наукових та науково-технічних робіт у Донецькій області. Трапляється позитивна динаміка: якщо у 2005 р. і 2006 р. обсяги фінансування встановили відповідно 264 і 301 млн. грн., то у 2010 р. вони зросли до 547 млн. грн. [5, с. 265]. Проте, варто зазначити недостатнє фінансування наукових розробок, досить низьку активність як держави, так і приватного сектору у здійсненні інноваційних інвестицій, невідповідність основних пропорцій фінансування (співвідношення прикладних і фундаментальних досліджень, державного й приватного фінансування) світовим нормам [6].

У цілому, інноваційний процес охоплює проведення фундаментальних досліджень, прикладних досліджень і розробок, дослідно-конструкторських робіт, організацію виробництва нових товарів, просування нових товарів на ринки і забезпечення їх використання кінцевими споживачами.

Забезпечення реалізації цього процесу неможливе без відповідної інформаційної підтримки, створення ефективної інформаційно-аналітичної системи, що здатна своєчасно забезпечити інноваційні процеси актуальними, достовірними даними. Поява та активний розвиток інформаційних технологій у компаніях стали необхідною умовою інноваційної діяльності. Ураховуючи важливість інформаційної підтримки управлінських рішень, довгий час серед найголовніших завдань інформаційного менеджменту визначалося забезпечення чіткої регламентації якості та часу надходження інформації до менеджерів і фахівців у межах підприємства; забезпечення безпеки інформації, селекція та управління інформаційними потоками для посилення конкурентної переваги компанії.

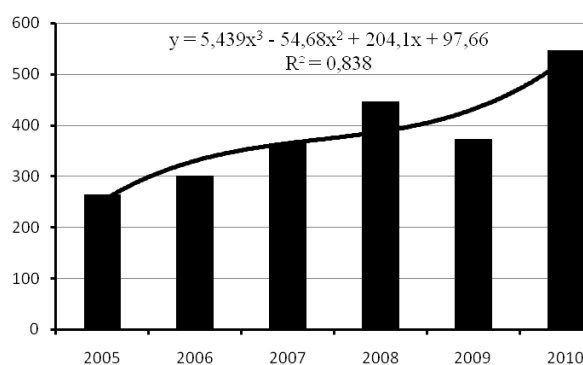

Рис. 1. Обсяги фінансування наукових та науково-технічних робіт у Донецькій області, млн. грн.*

*Джерело: автор підготував за статистичними даними [5, с. 265].

Проте успішною бізнес-практикою доведено, що для забезпечення інноваційного розвитку цей перелік завдань не є вичерпаним. Сьогодні підприємствам не достатньо вміти збирати, обробляти, використовувати, зберігати інформацію та підтримувати в актуальному стані бази даних. Необхідно проводити певну політику відносно управління інформацією та інформаційним середовищем, у якому перебуває підприємство, для забезпечення результативного та якісного покращення його діяльності. Тому основними завданнями інформаційної підтримки управління інноваційним розвитком слід визнати: формування, обробку, використання, зберігання та підтримку в актуальному режимі інформації та знань; забезпечення системи управління нормативно-правовою, довідково-аналітичною, методичною, прогнозою та поточною інформацією, а також комплексом програмних засобів, необхідних для їх аналізу при формуванні управлінських рішень [7, с. 147; 8, с. 226].

Робота у цьому напрямку передбачає:

- створення і поповнення банків даних науково-технічних результатів і потенційних можливостей виконавців науково-технічних програм і проектів із пріоритетних напрямків;
- здійснення зв'язку з видаленими інформаційними центрами і базами даних, зокрема зарубіжними, з використанням українських й іноземних телекомунікаційних систем;
- забезпечення доступу зацікавлених організацій і осіб до інформаційних баз даних й інформаційних ресурсів Інтернет в сфері інноваційної діяльності;
- пошук і відбір інноваційних проектів, пропозицій щодо виробництва наукомісткої продукції для організацій і фізичних осіб, зацікавлених у їх фінансуванні;
- створення банків даних про споживчі властивості товарів провідних фірм і їх поповнення;
- дослідження практики інформаційного забезпечення науково-технічних інновацій, яка виникла, підготовка рекомендацій щодо реорганізації інформаційної підтримки на базі сучасних інформаційних технологій;
- теоретичне обґрунтування основних принципів і критеріїв створення, функціонування і розвитку комплексної інформаційної системи підтримки інновацій;
- розробка принципів і методів побудови комплексної інформаційної системи підтримки науково-технічних інновацій;
- розробка методів оптимального тематичного формування інформаційної системи на основі аналізу потреб певної цільової групи користувачів-розробників інновацій;
- дослідження залежності зниження цінності отримуваної інформації в часі й розробка пропозицій щодо періодичності оновлення інформаційних фондів у інформаційних структурах та формуваннях;
- виявлення особливості моделювання і конструювання на прикладі центру інформаційного забезпечення науково-дослідної організації;
- розробка моделі й апробування комплексної інформаційної системи забезпечення, призначеної для цільової групи користувачів з однорідними інформаційними потребами;
- здійснення порівняльного аналізу продуктивності нової і традиційної систем інформаційного забезпечення інновацій [1, с. 263; 9, с. 168].

Для розв'язання питань захисту інтелектуальної власності, що виникають в інноваційній діяльності, необхідно:

- розробити процедури інформування працівником керівництва фірми про створений науково-технічний результат;
- визначити власника науково-технічного результату;

– чітко визначити обов'язки фірми і працівника щодо охорони науково-технічного результату, а також його захисту від несанкціонованого використання третіми особами;

– визначити можливі форми використання науково-технічного результату працівником, навіть і після закінчення його трудової діяльності у фірмі;

– виявити причетність працівників фірми до конфіденційної інформації, що належить третім особам, виключаючи можливе порушення прав останніх; а також недотримання нормативно-правового і ліцензійного (проведення патентно-ліцензійних робіт) супроводу науково-технічної та інноваційної діяльності.

Інформаційний простір управління інноваційним розвитком має обов'язково містити не тільки модель відбору та ідентифікації інформаційних потоків, але й принципи і механізми їх обробки, інтерпретації, перевірки та напрями використання. З метою упорядкування і структуризації елементів інформаційного простору для прийняття управлінських рішень слід виділяти джерела інформації, її споживачів, функціональні підсистемні блоки, а також відповідні зовнішні та внутрішні інформаційні потоки. Для формалізації процесу створення інформаційного простору управління розвитком доцільно врахувати такі аспекти:

– стратегічну орієнтацію створення інформаційного простору через визначення мети і формування потреби у відповідній інформації, що сприяє створенню нової цінності за допомогою нових знань;

– необхідність активізації процесів виявлення інформації, перетворення її у знання, генерування нових знань та їх обмін для створення корпоративного знання;

– виявлення комунікаційних розривів, що заважає обміну інформацією на організаційному рівні, пошуку причин, виявленню проблемних зон і діагностуванню управлінських проблем, забезпеченню прискорення процесу розкриття наявних знань в організації, прирощенню формалізованого знання як інтелектуального продукту компанії [7, с. 149].

При розробці й реалізації інноваційних проектів керівникам і фахівцям підприємств і організацій, що беруть участь у їх реалізації, а також окремим фізичним особам, що самостійно здійснюють дослідження і розробки, доводиться приймати різноманітні рішення, для обґрунтування яких необхідні різні дані про стан зовнішнього середовища (науково-технічної, фінансово-економічної, виробничо-технологічної, ринкової).

При цьому необхідно забезпечити: можливість для кожного з учасників інноваційного процесу одержувати як загальну, так і спеціальну (відповідну виконуваним завданням) інформацію; можливість нарощування відомостей про науково-технічну розробку (створення і зберігання історії розробки, починаючи від отримання корисної ідеї до здійснення випуску нової продукції і сфер її застосування); забезпечення доступу до різних джерел інформації, необхідних для ухвалення рішення, а при її відсутності — до потенційних контрагентів, які можуть розташувати або підготувати потрібну інформацію; наявність відомостей про потенційних партнерів зі здійснення інноваційного процесу на всіх етапах його реалізації в розрізі основних функцій (від інноваційного менеджменту до надання послуги кінцевим споживачам); виконання деяких «інтелектуальних» функцій.

В цілому, спонукальним мотивом для інновацій є зміни зовнішнього середовища, що ведуть до появи нових потреб або нових засобів задоволення вже наявних потреб. Інноваційний процес є послідовністю дій із перетворення наукової ідеї в конкретний продукт, послугу або технологію і забезпечення їх практичного використання в господарській діяльності. Цей процес спрямований на створення нових товарів (продуктів,

послуг і технологій), тому цільова орієнтація і темпи інноваційної діяльності, що здійснюється в його рамках, істотно залежать від стану соціально-економічного середовища, в якому він здійснюється. Інноваційна діяльність вимагає відповідної інформаційної підтримки. Інформацією повинні забезпечуватися, перш за все, особи, які ухвалюють ключові рішення під час реалізації інноваційного процесу.

1. Тимошук М.П. Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності /М.П. Тимошук, П.В. Тимошук // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2010. – Вип. 20.12. – С. 260–264; 2. Хаммер М. Реинжиниринг корпорации. Манифест революции в бизнесе /М. Хаммер, Дж. Чампи. – Издательство: Манн, Иванов и Фербер. – 2006. – 287 с.; 3. Абдикеев Н.М. Реинжиниринг бизнес-процессов /Н.М. Абдикеев, Т.П. Данько, С.В. Ильдеменов, А.Д. Киселев. – Эксмо. – 2007. – 592 с.; 4. Иванова В.В. Особливості формування економічного простору в умовах економіки знань /В.В. Иванова // Экономические инновации. – Вып. 27: Научные основы и современные тенденции пространственного развития. Сборник научных работ. – Одесса: ИПР и ЭЭИ НАН Украины, 2007. – 360 с.; 5. Статистичний щорічник Донецької області за 2010 рік/за ред. О.А. Зеленого. – Донецьк: Головне управління статистики у Донецькій області, 502 с.; 6. Плугатор І.Я. Інвестиційний ресурс інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс]/ І.Я. Плугатор, В.Є. Юринець. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/18_7/298_Plugator.pdf; 7. Варфоломієва В.О. Інформаційне забезпечення управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств малого бізнесу /В.О. Варфоломієва // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – С.165–171; 8. Верба В.А. Інформаційне забезпечення управління розвитком компанії/В.А. Верба //Формування ринкової економіки: зб. наук. праць ДВНЗ «КНЕУ імені В.Гетьмана». – 2009. – №22. – С.145–154; 9. Інноваційний розвиток промисловості України /О.І. Волков, М.П. Денисенко, А.П. Гречан [та ін.]; за ред. О.І. Волкова, М.П. Денисенка. – К.: КНТ, 2006. – 648 с.

УДК: 336.748.3